

TIJDSCHRIFT

VAN HET

NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt“

TE

AMSTERDAM

6° Jaargang

AMSTERDAM

G. THEOD. BOM EN ZOON

1898

Een gelegenheidspenning van J. M. Lageman.

De oudere LAGEMAN, wiens werkzaamheid hoofdzakelijk in de laatste 30 jaren der vorige eeuw viel, neemt een bescheiden plaats onder onze stempelsnijders in, omdat het door hem geleverde werk niet op voortreffelijkheid kan bogen. Het ontbrak aan de kwaliteit, niet aan de kwantiteit, want al kon KRAMM in *De levens en werken* onzer kunstenaars niet meer dan een vijftal penningen van hem noemen en het *Biogr. Woordenboek* van v. D. AA het tot 13 brengen, als men het door LAGEMAN vervaardigde, dat niet steeds zijn naam draagt, bijeentelt, zal men wel een vijftigtal te boven komen.

Hij winkelde in de Papenbrugsteeg te Am-

sterdam in goud- en zilverwerk, poppengoed (miniatuur zilverwerk), visite-, bruilofts-, bal- en danskaarten, en het is te denken, dat tot zijn voorraad ook wel huwelijkspenningen en de in onbruik gerakende begrafenispenningen behoorden; koopgoed, dat door een gegraveerd opschrift werd pasklaar gemaakt voor de gelegenheid dat het dienst moest doen. Het denkbeeld, waaraan dergelijke penningen te danken waren, mocht voor meerdere toepassing vatbaar heeten, en de winkelier-stempelsnijder LAGEMAN heeft niet nagelaten zijn voordeel daarmede te bejagen.

Zijne gelegheidsmedailles komen, met allerlei bestemming, en dus — lastig genoeg — onder verschillende benamingen, in de Catalogi der verzamelingen voor op de ingesneden jaartallen der voorhanden exemplaren, zoodat zij, een enkele uitgezonderd, geen vaste plaats onder onze historiepenningen innemen en daartoe eigenlijk ook niet behooren. Het vroegst aangetroffen jaarcijfer voorop stellende, komen wij tot de volgende rangschikking:

- a. 1770. een heilig pandt is vriendschapsbandt. *Catal.* v. GELDER, n°. 4024.
- b. 1772. als deugd en ijver wort be-
tragt. *Catal.* VOLCKER, n°. 1656.

- c. — consulte pergentes dei fafore speramus. DIRKS *Repert.* IV, n°. 1777.
- d. 1775. daar vreden is, daar ziet men allerhanden zegen. v. G. n°. 4057.
- e. 1777. de zonnebloem tot de zon zich keert, gedenkt dat gij ook u schep- per eerd. v. G. n°. 4077.
- f. 1778. utilitas temporis. Bij DIRKS als nieuwjaarspenning onder n°. 1863 genoemd.
- g. 1779. een hart dat dankbaar is moet als een offer branden. v. G. n°. 4078.
- h. 1781. getrouwheid is een vaste band, als liefde en vriendschap samen spand. v. G. n°. 4089.
- i. 1785. Prijs- of eerepenning voor de gewapende burgercorpsen. *Vervolg op v. LOON*, n°. 602.
- j. 1786. bant van eendragt. *Vervolg op v. LOON*, n°. 682.
- k. 1790. longe & prope. morte & vita. pietate activa. v. G. n°. 4171.

- l.* 1791. nooit zal een trouw gemoed
zyn waare vriend begeeven,
maar zoekt zyn heil alom
ten kosten van zyn leven.
v. G. n°. 4172.
- m.* 1797. Eerepenning voor de jeugd. de
waare wysheid is de ken-
nis van godt. v. G. n°. 4189.

Nog vermeldt de *Catalogus* der auctie HOEUFFT VAN VELSEN e. a., ult°. October 1895, onder n°. 2144, op het jaar 1782 een gelegenheidspenning door LAGEMAN en VAN BERCKEL, met daar ware eendragt, enz.

De omschrijvingen in het *Vervolg op* VAN LOON en den *Catalogus* VAN GELDER gegeven, zijn volledig genoeg. Ook die van den heer DIRKS van den onder letter *c* genoemden penning laat niets, daarentegen de aan letter *f* gewijde schier alles te wenschen over. Vermoedelijk vinden wij laatstgenoemden terug onder n°. 1186 in den *Catalogus* G. TH. BOM, waar op het jaar 1787 een 25jarig-huwelijkspenning van LAGEMAN wordt aangetroffen met deze aanduiding: de vlugge tyt. Aangezien een exemplaar van *f* in ons bezit kwam, kunnen wij het dus beschrijven: zilver, 13 wichtjes, middellijn 35 strepen.

Vz. De gevleugelde tijd, met zandlooper op

het hoofd, houdt in de linkerhand de zeis omhoog en treedt, tusschen koopmansgoederen en hoorn van overvloed door, toe op een pedestal met naald, op welke hij met de rechterhand (de pols met wijden ring of slang omgeven) iets griffelt. Langs den bovenrand, op een aan de einden omgeslagen band, utilitas temporis, op den afsnijbalk j. m. lageman. De afsnede en het pedestal bieden ruimte voor inschrift.

Kz. Omhoog Mercuriusstaf en met olijftak gedekte roeispaan, kruiselings onder een Mercurius-hoed.

De vlugge Tyt die ons
 vertoont
 Hoe zorg en vlyt den arbyt
 loont
 Hoe overvloed en 's Hemels
 zegen
 Door deugt en ijver wert
 verkreegen
 Terwyl aan de verleeden
 tyt
 De Herdenkenis wert
 toegewyt
 17(78)

Onderaan een bloemslinger.

De koopers der gelegenheidspenningen stel-

den geene hooge eischen aan de daarop voorkomende verzen en opschriften. Trouwens, in den pruikentijd werd er erbarmelijk gerijmeld. Wat het *utilitas temporis* aangaat, wij erkennen het nut van tijdsindeeling en tijdrekening, maar dat van den tijd zelf valt buiten ons begrip. Wellicht heeft de opschriftenmaker gedacht: ik benut een tijdsdeel, een uur of een week b.v., om iets te verrichten, gevolgelyk moet dat, waartoe dit deel behoort, nuttig zijn. Maar even goed is het mogelijk, dat hij volstrekt niet gedacht heeft.

C. W. BRUINVIS.
